

Hükümetin hazırladığı taslakla, her türlü kamu hizmeti özel sektöre açık bir alan haline getirilmek isteniyor...

KAMU HİZMETİNE SON

Banu SALMAN

Özel sektöre kamu hizmeti alanında rant sağlama arayışında son perde hükümetin hazırladığı yeni bir yasa tasarısı taslağıyla ortaya çıktı. Buna göre hiçbir ayırım yapılmaksızın her alanda, merkezi yönetim, yerel yönetim, sosyal güvenlik kurumları ve KİT'lerdeki her türlü yatırım ve hizmetin kamu-özel işbirliği modeli (KÖİ) ile yapılmasının önü açılıyor.

Enerji, telekomünikasyon, su, kanalizasyon gibi altyapı hizmetleri başta olmak üzere tüm kamu hizmetlerinde parça parça çok sayıda yasal değişiklik yaparak, adına özelleştirme bile denilmeden çeşitli özelleştirme uygulamaları devreye sokuldu. Geline nokta ise, kamu kurumları ve işveren örgütleri düzeyinde tartışmaya açılan yeni bir yasa taslağıyla kamu hizmetinin, "devletin asli görevleri" için bile yok sayılacağı bir adım atılmaya çalışılıyor.

"Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Kamu Kesimi ile Özel Sektör İşbirliği Modelleri Çerçevesinde Gerçekleştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı Taslağı"nda "kamu-özel işbirliği modeli" şöyle tanımlanıyor:

"Kamu-özel işbirliğini gerçekleştirmek üzere, bir projenin tasarlama, finansman, yapım ve işletilmesi ile mevcut bir yatırımın yenilenmesi, kiralanması, geliştirilmesi, bakım-onarımının yapılması ve işletilmesinde özel sektör katılımının sağlanması."

Enerji alanında kamuya milyarlarca dolar zarara neden olan yap-işlet-devret, yap-işlet, işletme hakkı devir modelleri tasarısı taslağıyla yeniden yürürlüğe sokulurken, ek olarak yap-kirala modeli getiriliyor. Tüm kamu-özel işbirliği modellerinin "özel hukuk hükümlerine tabi sözleşmeler" olarak yapılması öngörülüyor.

Böylece daha önce Anayasa değişikliği ile izin yetkisi öngörüş bildirmeye dönüştürülen Danıştay tamamen devreden çıkarıldığı gibi, uzlaşmazlık durumlarında da yetkili yargı mercinin Danıştay olmasının önüne geçiliyor. Özel hukuk hükümlerine tabi olacak bu sözleşmelerle de 49 yıla kadar özel sektöre olanak sağlanması öngörülüyor.

KÖİ ile Yeniden YİD, Yİ, İHD...

Taslakta YİD, Yİ, Yap-Kirala ve İHD modellerinin değişik varyasyonlarının da oluşturulabilmesi öngörülüyor. Yalnızca yeni başlayacak yatırımlar değil, tamamlama, iyileştirme, yenileştirme, geliştirme, bakım, onarım ve benzeri işler de kamu-özel sektör işbirliği modeli içerisine dahil ediliyor.

Taslakla kamu-özel sektör işbirliği kapsamındaki projeler için keyfi ihale yöntemleri belirlenmesinin de yolu açılıyor. Kamu İhale Kanunu hükümlerinin bu kanun kapsamında uygulanması yasaklanırken, kamu-özel sektör işbirliğine yönelik olarak, projelere göre değişebilecek şekilde ihale kriterleri oluşturulmasına da izin verilecek. Taslakta kamu-özel sektör işbirliği projelerini geliştirmekle görevli kılınan kamu idarelerinin fizibilite raporu ile birlikte ihale stratejisini de DPT'ye sunmaları öngörülüyor. İdareye Yüksek Planlama Kurulu kararıyla verilecek olan yetki kapsamında ihale stratejisinin de yer alması öngörülüyor. Yönetmelikle belirlenecek olan ihale kriterlerinden projeye göre idarenin istediğini seçip DPT'nin onayına sunması düzenlenirken, "İhalelerde, proje bazında ve işin niteliğine göre en az maliyetle en yüksek fayda sağlayan teklif, ekonomik açıdan en uygun teklif kabul edilir" deniliyor. Bu düzenleme ile en ucuz teklif verenin ihaleyi kazanamayabileceği, işe göre en yüksek faydayı sağlayacak olan teklifin kabul edilebileceğine ilişkin yeni bir anlayış yaratılıyor.

Alım ve Fiyat Garantilerine Açık Kapı

Kamunun enerji alanında ciddi sıkıntıya düşmesine neden olan alım ve fiyat garantileri de taslakla yeniden olanaklı kılınıyor. "Kamu tarafından fiyat ve/veya ödeme garantisi verilmesi durumunda garantinin miktar ve süresinin piyasanın işleyişini bozucu olmaması esastır" ilkesiyle "rekabetin korunması ve şirketlerin piyasaya girmesinin sağlanmasına" yönelik olarak içi doldurulmamış bir düzenleme yapılırken, bu alım ve fiyat garantisinin de kamu adına tüketiciler üzerinden sağlandığı belirlendi. Taslağın tarife/ücret düzenlenmesi, kamu-özel sektör işbirliği modelleriyle gerçekleştirilecek her

türlü mal ve hizmetin bedelinin üretilen mal veya hizmetin idare veya hizmetten yararlananlarca satın alınması yoluyla karşılanması esası getiriliyor. Yani yurttaşların aldıkları kamu hizmeti karşılığında devlete ödeyecekleri ücretler de özel sektörle kamu idaresi arasında imzalanacak olan özel hukuk hükümlerine tabi sözleşme kapsamında belirlenecek.

Özel sektöre sağlanacak fiyat ve alım garantisi dışında ayrıca risk paylaşımı ile özel sektörün riskli gördüğü için girmedikleri alanlara da kamunun üzerinden giriş yapmasını sağlayacak düzenleme yapılıyor. Buna göre, yapım ve işletme risklerinin özel sektör tarafından, idari risklerin ise kamu tarafından yüklenmesi esası öngörülürken, talep riskinin kamu ve özel sektör arasında paylaşılacak riskler olduğu belirtilip, sözleşmeyle bu riskin paylaşımının düzenlenmesi öngörülüyor. Tüm bunların dışında ayrıca kamu tarafından özel sektöre yönelik olarak verilecek garantiler de taslakla düzenleniyor:

"...şirket tarafından üretilecek ve kamu tarafından satın alınacak mal ve hizmet bedelleri ile görevli şirket tarafından yapılan ve idareye belirli bir süre ile kiralanmış tesisler için idareye yapılacak kira ödemelerine yönelik idare tarafından garanti verilebilir. Kamu-özel işbirliği sözleşmesinde, görevli şirket tarafından üretilen mal ve hizmetlerin doğrudan tüketiciler tarafından satın alınması yönünde kısmi garanti verilmesine yönelik hükümlere yer verilebilir."

Taslakta her türlü kamu hizmeti ve yatırımı için kamulaştırılan taşınmazların da mülkiyetinin özel

Kamu-özel sektör işbirliği modeli ile enerji, sağlık, eğitim, kültür, bilgi teknolojileri ve her türlü altyapı işi özel sektöre açık kar alanları haline getirilmek isteniyor.

sektöre devredilmesi olanağı şöyle tanımlıyor:

“Kamulaştırılan taşınmazın mülkiyeti devir sözleşmesi yapılmadığı sürece idareye aittir.”

Taslağın maddelerine yönelik olarak bu incelemelerden sonra daha genel bir bakışla bütünü üzerine bir değerlendirme yapılacak olursa bugüne kadar yapılan özelleştirmeye yönelik yasal düzenlemelerden temel 3 farklılık dikkat çekiyor.

Bugüne kadar çıkarılan özelleştirme ve kamu hizmetlerinin sermayeye

açılmasına yönelik yasa ve düzenlemelerden hazırlanan yeni taslağın en temel farkı, tüm alanları kapsayıcı bir şekilde düzenlemiş olması olarak beliriyor. Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinde gündeme getirilen “devlet asli görevlerini yapmalı” söylemi bile bu taslakla sona eriyor. Çünkü, kamu-özel sektör işbirliği modeli kapsamında özelleştirme yöntemlerinin uygulanacağı alanlar taslakta şöyle sıralanıyor:

“Tarım, madencilik, imalat, enerji, ulaştırma, haberleşme, bilgi teknolojileri, turizm, konut,

eğitim, kültür; sağlık, kentsel ve kırsal altyapı, belediye hizmetleri, kentsel dönüşüm, adalet ve güvenlik altyapısı, çevre, araştırma-geliştirme.”

Buradan da görüldüğü gibi devletin asli hizmetleri olarak sayılan eğitim, sağlık, adalet ve güvenlik alanları bile özel sektöre rant kapısı olarak açılıyor.

Taslağın ikinci temel özelliği, tüm kamu mal ve hizmet alanı ardına kadar özel sektöre açık hale getirilirken, özel sektörün çıkarlarının kamu çıkarlarına üstün olacağı özel hukuk sözleşmelerine dayanacak bir yapı oluşturulmaya çalışılması. Kamu hizmetlerinin özelliği gereği, özel sektöre devredilmesinde imtiyaz sözleşmesi yapılması zorunluluğu yok sayılarak, özel hukuk hükümlerine tabi sözleşmeler yaratılması, ileride çeşitli sorunlar yaşandığında kamu yararının öncelikli tutulmasını önleyecek, kamuyu ağır tazminatlar ödeme yükümlülüğü ile karşı karşıya bırakabilecektir.

Taslağın üçüncü temel özelliği ise, milyarlarca dolarlık işler için çok genel düzenlemelerle yetinilerek, kişiye ve işe özel düzenlemeler yapılmasına olanak tanınmasıdır. Bu durum keyfi ihalelerin önünü de ardına kadar açmaktadır.

Bu tasarı taslağı, “kamuda reform” anlayışının vardığı son noktayı göstermektedir. Kamuya ait tüm alanlar, somut sonuçlarının ne olacağı irdelenmeden özel sektöre açılmak istenmektedir. Böyle bir yapılanma ile yurttaşların her türlü kamu hizmeti için para ödemek zorunda bırakıldığı bir devlet yapısı yaratılacaktır ki, bu yapıda zaten sorgulanan vergilerin meşruiyeti sorununa devletin meşruiyeti sorunu eklenecektir. Bu nedenle söz konusu taslağın topyekün ortadan kaldırılması zorunludur. ■

